

EIROPAS DATU AIZSARDZĪBAS UZRAUDZĪTĀJS

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja atzinuma kopsavilkums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai, un par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai attiecībā uz naudas līdzekļu pārskaitījumiem pievienoto informāciju par maksātāju

(Šī atzinuma pilns teksts angļu, franču un vācu valodā ir pieejams EDAU tīmekļa vietnē <http://www.edps.europa.eu>)

(2014/C 32/06)

1. Ievads

1.1. Apspriešanās ar EDAU

1. Komisija 2013. gada 5. februārī pieņēma divus priekšlikumus: vienu par Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai, ⁽¹⁾ ("direktīvas priekšlikums") un vienu par Eiropas Parlamenta un Padomes regulu attiecībā uz naudas līdzekļu pārskaitījumiem pievienoto informāciju par maksātāju ⁽²⁾ ("regulas priekšlikums"), turpmāk tekstā kopīgi sauktus par "priekšlikumiem". Šos priekšlikumus 2013. gada 12. februārī nosūtīja apspriešanai EDAU.

2. EDAU atzinīgi novērtē to, ka Komisija ar viņu apspriedās un ka atsauce uz apspriešanos ir iekļauta priekšlikumu preambulās.

3. Pirms priekšlikumu pieņemšanas EDAU tika dota iespēja Komisijai sniegt neoficiālus apsvērumus. Daži no šiem apsvērumiem ir ņemti vērā.

1.2. Priekšlikumu mērķi un darbības joma

4. Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana vispārīgi runājot nozīmē no krimināla rakstura darbībām iegūtas peļņas konversiju šķietami godīgi iegūtos līdzekļos parasti ar finanšu sistēmas palīdzību ⁽³⁾. Tas tiek darīts, slēpjot naudas ieguves avotus, mainot tās formu vai pārvietojot līdzekļus uz tādu vietu, kur pastāv vismazākā iespēja, ka tie piesaistīs uzmanību. Teroristu finansēšana ir līdzekļu sniegšana vai vākšana jebkādiem līdzekļiem, tiešā vai netiešā veidā, ar nolūku, ka tiem būtu jābūt izmantotiem, vai zinot, ka tie ir paredzēti izmantošanai, lai veiktu teroristiskus uzbrukumus ⁽⁴⁾.

5. ES līmenī kopš 1991. gada ir ieviesti tiesību akti ar mērķi novērst nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un teroristu finansēšanu. Šie nodarījumi tiek uzskatīti par apdraudējumu finanšu sektora integritātei un stabilitātei un, plašākā mērogā, par apdraudējumu iekšējam tirgum. Priekšlikumu tiesiskais pamats ir LESD 114. pants.

6. ES noteikumi, kas paredzēti nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanai, lielā mērā ir balstīti uz standartiem, ko pieņēmusi Finanšu darījumu darba grupa (FATF) ⁽⁵⁾. Priekšlikumu mērķis ir īstenot ES pārskatītos nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanas standartus, ko FATF ieviesa 2012. gada februārī. Pašreizējā direktīva, tā sauktā Trešā nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas (NILL) apkarošanas direktīva ⁽⁶⁾, ir spēkā kopš 2005. gada. Tā nodrošina Eiropas regulējumu starptautiskajiem FATF standartiem.

⁽¹⁾ COM(2013) 45 final.

⁽²⁾ COM(2013) 44 final.

⁽³⁾ Sk. direktīvas priekšlikuma 1. panta 2. punktu.

⁽⁴⁾ Sk. direktīvas priekšlikuma 1. panta 4. punktu.

⁽⁵⁾ FATF ir vispārējo standartu noteicēja attiecībā uz pasākumiem cīņai pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, teroristu finansēšanu un (pēdējā laikā arī) masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanu. Tā ir starpvaldību struktūra, kurā ir 36 locekļi un kurā piedalās vairāk nekā 180 valstis. Eiropas Komisija ir viena no FATF dibinātājlocekļiem. 15 ES dalībvalstis pašas par sevi ir FATF locekļi.

⁽⁶⁾ 2005. gada 26. oktobra Direktīva 2005/60/EK par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai.

7. Trešā NILL direktīva attiecas uz finanšu sektoru (kreditīestādēm, finanšu iestādēm), kā arī uz tādiem profesionāļiem kā juristiem, notāriem, grāmatvežiem, nekustamā īpašuma aģentiem, kazino un uzņēmumu pakalpojumu sniedzējiem. Tās darbības joma aptver visus preču piegādātājus, ja maksājumi tiek veikti skaidrā naudā un darījumu summa pārsniedz EUR 15 000. Visus šos adresātus uzskata par "atbildīgajiem subjektiem". Direktīva pieprasa šiem atbildīgajiem subjektiem identificēt un pārbaudīt klientu un naudas faktisko saņēmēju identitāti (tā sauktā klienta uzticamības pārbaude, turpmāk tekstā "KUP") un uzraudzīt klientu veiktos naudas līdzekļu pārskaitījumus. Bez tam tā ietver pienākumu ziņot par aizdomām par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu vai teroristu finansēšanu attiecīgajām finanšu ziņu vākšanas vienībām (FIU), kā arī citus ar to saistītus pienākumus. Direktīva ievieš arī papildu prasības un garantijas (piemēram, prasību veikt uzlabotu klienta uzticamības pārbaudi) lielāka riska situācijās.

8. Direktīvas priekšlikums paplašina esošā regulējuma darbības jomu, un tās mērķis ir nostiprināt šos pienākumus, piemēram, par atbildīgajiem subjektiem nosakot arī azartspēļu pakalpojumu sniedzējus un preču dīlerus, nosakot robežvērtību EUR 7 500, pieprasa plašāku informāciju par faktiskajiem īpašumiem, pastiprina prasības attiecībā uz "politiski ietekmējamām personām" un ievieš prasības par visu politiski ietekmējamu personu ģimenes locekļu un tuvu stāvošu personu rūpīgu pārbaudi. Ir paplašināts pamata⁽¹⁾ noziegumu saraksts saistībā ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, iekļaujot tajā ar tiešiem un netiešiem nodokļiem saistītus noziegumus.

9. Regulas priekšlikums aizstāj Regulu (EK) Nr. 1781/2006 attiecībā uz naudas līdzekļu pārskaitījumiem pievienoto informāciju par maksātāju (turpmāk tekstā "Naudas līdzekļu pārskaitījumu regula"), kuras mērķis ir uzlabot maksājumu izsekojamību. Naudas līdzekļu pārskaitījumu regula papildina citus NILL apkarošanas pasākumus, nodrošinot, ka pamatinformācija par naudas līdzekļu pārskaitījumu veicēju ir nekavējoties pieejama tiesībsardzības un/vai kriminālvajāšanas iestādēm, palīdzot tām atklāt, izmeklēt, vajāt teroristus vai citus noziedzniekus un izsekot teroristu līdzekļiem.

4. Secinājumi

98. EDAU atzīst, ka nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas apkarošanas politikas ir svarīgas dalībvalstu ekonomiskai un finanšu reputācijai. Tomēr viņš uzsver, ka likumīgais mērķis panākt maksājumu avotu, naudas līdzekļu depozītu un pārskaitījumu pārredzamību nolūkā apkarot terorismu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu ir jāsasniedz, tai pat laikā nodrošinot atbilstību prasībām par datu aizsardzību.

99. Abos priekšlikumos būtu jāapskata šādi jautājumi:

— abos priekšlikumos kā atsevišķs un patstāvīgs noteikums būtu jāiekļauj skaidra atsauce uz piemērojamiem ES datu aizsardzības tiesību aktiem, jo īpaši pieminot Direktīvu 95/46/EK un valstu tiesību aktus, ar kuriem īsteno Direktīvu 95/46/EK, un Regulu (EK) Nr. 45/2001 par personas datu apstrādi ES iestādēs un struktūrās. Šajā noteikumā būtu arī skaidri jānorāda, ka priekšlikumi neierobežo piemērojamos datu aizsardzības tiesību aktus. Atsauce 33. apsvērumā uz Padomes 2008. gada 27. novembra Pamatlēmumu 2008/977/TI būtu jāsvīturo,

— direktīvas priekšlikumā būtu jāpievieno "kompetento iestāžu" un "FIU" definīcija. Šai definīcijai būtu jānodrošina tas, lai par "kompetentajām iestādēm" netiktu uzskatītas "kompetentās iestādes" Pamatlēmuma 2008/977/TI 2. panta h) punkta nozīmē,

— 32. apsvērumā būtu jāizskaidro, ka apstrādes tiesiskais pamats ir nepieciešamība atbildīgajiem subjektiem, kompetentajām iestādēm un FIU pildīt juridiskos pienākumus (Direktīvas 95/46/EK 7. panta c) punkts),

— būtu jāatgādina, ka apstrādes vienīgajam nolūkam ir jābūt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas nepieļaušana un ka datus nedrīkst tālāk apstrādāt nolūkiem, kas nav savienojami ar šo nolūku,

⁽¹⁾ Pamata noziegums ir kriminālnoziegums, peļņa no kura tiek izmantota, lai pastrādātu citu noziegumu: šajā nozīmē, piemēram, krimināli sodāma darbība, saistībā ar kuru ir paredzama nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, var būt krāpšana, korupcija, narkotiku tirdzniecība un citi nopietni noziegumi.

- patstāvīgā noteikumā būtu jāiekļauj īpašs aizliegums apstrādāt datus komerciāliem nolūkiem, kas pašreiz ir minēts direktīvas priekšlikuma 31. apsvērumā un piedāvātās regulas 7. apsvērumā,
- būtu jāpievieno atsevišķs apsvēruma, lai izskaidrotu, ka cīņa pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas ir iekļauta tikai kā pamata noziedzumu apkarošana,
- attiecībā uz starptautiskajiem pārskaitījumiem būtu jāpievieno atsevišķi patstāvīgi noteikumi par personas datu nodošanu, kuros norādīts atbilstīgs juridisks pamats grupu ietvaros veiktiem/no viena maksājumu pakalpojumu sniedzēja otram veiktiem pārskaitījumiem, kur būtu ievērots Direktīvas 95/46/EK 26. panta teksts un interpretācija, kā to atbalsta Eiropas Datu aizsardzības iestāžu 29. panta darba grupa. EDAU iesaka vēlreiz izvērtēt prasības par personas datu un sensitīvas informācijas masveida nosūtīšanu uz ārvalstīm nolūkā apkarot nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un teroristu finansēšanu proporcionāli-tāti un atbalstīt proporcionālāku pieeju,
- attiecībā uz sankciju publicēšanu EDAU iesaka izvērtēt alternatīvas un mazāk uzmācīgas iespējas par vispārējo publicēšanas pienākumu un, katrā gadījumā, direktīvas priekšlikumā norādīt:
  - šādas publikācijas nolūku, ja tā tiks saglabāta,
  - personas datus, kas būtu jāpublicē,
  - to, ka datu subjekti pirms lēmuma publicēšanas ir tikuši informēti un ka viņiem ir nodrošinātas tiesības apstrīdēt šo lēmumu pirms tā publicēšanas,
  - to, ka datu subjektiem ir tiesības saskaņā ar Direktīvas 95/46/EK 14. pantu iesniegt iebildumu uz nenoraidāmiem likumīgiem pamatiem,
  - papildu ierobežojumus attiecībā uz publicēšanu tiešsaistē,
- attiecībā uz datu saglabāšanu būtu jāpievieno patstāvīgs noteikums, kas nosaka maksimālo datu uzglabāšanas laika posmu, kuru jāievēro dalībvalstīm, kopā ar papildu precizējumiem.

100. Attiecībā uz direktīvas priekšlikumu EDAU vēl iesaka:

- pievienot īpašu noteikumu, lai atgādinātu principu par datu subjektu nodrošināšanu ar informāciju par viņu personas datu apstrādi (saskaņā ar Direktīvas 95/46/EK 10. un 11. pantu) un norādītu, kurš būs atbildīgs par šo datu subjektu informēšanu,
- ievērojot proporcionalitātes principu datu subjektu tiesību ierobežošanā, pievienot īpašu noteikumu, kurā norādīt apstākļus, kādos datu subjektu tiesības var tikt ierobežotas,
- skaidri norādīt, vai nozīmētās iestādes un atbildīgo subjektu veiktie riska novērtējumi var vai nevar būt saistīti ar personas datu apstrādi. Ja var, tad direktīvas priekšlikumā būtu jāiekļauj nepieciešamās datu aizsardzības garantijas,
- pievienot precīzu tās informācijas sarakstu, kas būtu vai nebūtu jāņem vērā, veicot klienta uzticamības pārbaudi. Skaidri norādīt, vai šim nolūkam būtu vai nebūtu jāsavāc sensitīvie dati Direktīvas 95/46/EK 8. panta 1. punkta nozīmē. Ja šāda apstrāde ir vajadzīga, dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka to veic oficiālas iestādes uzraudzībā un ka tiek nodrošinātas piemērotas konkrētas garantijas saskaņā ar valstu tiesību aktiem,
- grozīt 21. pantu, skaidrāk ierobežojot situācijas, kurās riski ir tik būtiski, ka tie attaisno pastiprinātu uzticamības pārbaudi, un sniegt procesuālas garantijas pret ļaunprātīgu izmantošanu,
- grozīt 42. pantu, iekļaujot atsauci uz konfidencialitāti, kuru būtu jāievēro visiem darbiniekiem, kas iesaistīti klienta uzticamības pārbaudes procedūrās,
- patstāvīgā noteikumā uzskaitīt identifikācijas datu veidus, kas savācami par faktisko īpašnieku, arī gadījumos, ja ir saistība ar neuzticēšanos.

101. Attiecībā uz regulas priekšlikumu EDAU vēl iesaka:

- atturēties no valsts identitātes numura izmantošanas par atsauci bez konkrētiem ierobežojumiem un/vai garantijām, bet tā vietā izmantot darījuma numuru,

- atgādināt, cik svarīgi ir ievērot Direktīvas 95/46/EK 6. panta 4) punktā noteikto datu precizitātes principu saistībā ar NILL apkarošanas procedūrām,
- pievienot noteikumu, kurā noteikts, ka “informācija ir pieejama tikai norādītajām personām vai personu grupām”,
- pievienot noteikumu attiecībā uz konfidencialitātes un datu aizsardzības saistību ievērošanu no to darbinieku puses, kas apstrādā maksātāja un maksājuma saņēmēja personas informāciju,
- 15. pantā skaidri noteikt, ka nevienai citai ārējai iestādei vai pusei, kas nav saistīta ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas vai teroristu finansēšanas apkarošanu, nav piekļuves uzglabātajiem datiem,
- papildināt 21. pantu, norādot, kurai iestādei ir jāziņo par regulas pārkāpumiem, un pieprasot īstenot atbilstīgus tehniskus un organizatoriskus pasākumus, lai aizsargātu datus no nejaušas vai nelikumīgas iznīcināšanas, nejaušas pazaudēšanas, izmaiņšanas vai nelikumīgas atklāšanas.

Briselē, 2013. gada 4. jūlijā

Giovanni BUTTARELLI

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja palīgs
